
Воронешки државен универзитет   Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,
Русија   Македонија

Воронежский государственный университет   Университет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Россия   Македония

Voronezh State University   Goce Delcev University in Stip,
Russia   Macedonia

Четвертая международная научная   Четврта меѓународна научна
конференция   конференција

Fourth International Scientific Conference

**ФИЛКО
FILKO**

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ   ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

**ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS**

23-25 мај 2019 / 23-25 мая 2019 / 23-25 May 2019

Воронеж

Воронеж

Voronezh

**Воронешки државен универзитет
Русија**

**Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,
Македонија**

**Воронежский государственный университет
Россия**

**Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија**

**Voronezh State University
Russia**

**Goce Delcev University in Stip,
Macedonia**

**Четвертая международная научная
конференция**

**Четврта меѓународна научна
конференција**

Fourth International Scientific Conference

ФИЛКО

FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

**ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS**

23-25 мај 2019 / 23-25 мая 2019 / 23-25 May 2019

Воронеж

Воронеж

Voronezh

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

821(062)

811(062)

316.7(062)

37(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција (4 ; 2019 ; Воронеж)

Филологија, култура и образование [Електронски извор] : зборник на трудови / Четврта меѓународна научна конференција, 23-25 мај 2019, Воронеж = Филологија, култура и образование : сборник статей / Четвертая международная научная конференция, 23-25 мая 2019, Воронеж = Philology, culture and education : conference proceedings / Fourth international scientific conference, 23-25 May 2019, Voronezh. - Штип : Универзитет "Гоце Делчев" = Универзитет имени Гоце Делчева = Shtip : Goce Delcev University, 2019

Начин на пристап (URL): <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>. - Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Текст во PDF формат, содржи 368 стр. , табели. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 31.12.2019. - Abstracts кон повеќето трудови. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-698-1

1. Насп. ств. насл.

а) Книжевност - Собири б) Јазици - Собири в) Култура - Собири г)

Образование - Собири

COBISS.MK-ID 111947786

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД

Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ

Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД

Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ

Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД

Генадиј Ф. Коваљов, Филолошки факултет при ВГУ

Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД

Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)

Даниела Коцева (Македонија)

Драгана Кузмановска (Македонија)

Ева Ѓорѓиевска (Македонија)

Марија Кусевска (Македонија)

Силвана Симоска (Македонија)

Татјана Стојановска Иванова (Македонија)

Лариса В. Рибачева (Русија)

Софија Заболотнаја (Русија)

Татјана А. Тернова (Русија)

Татјана Атанасоска (Австрија)

Олег Н. Фенчук (Белорусија)

Јулиа Дончева (Бугарија)

Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)

Душко Певуља (Босна и Херцеговина)

Волф Ошлис (Германија)

Волфганг Моч (Германија)

Габриела Б. Клајн (Италија)

Михал Ванке (Полска)

Мајкл Рокланд (САД)

Даниела Костадиновиќ (Србија)

Селена Станковиќ (Србија)

Тамара Валчиќ-Булиќ (Србија)

Ахмед Ѓуншен (Турција)

Нецати Демир (Турција)

Шерифе Сехер Ерол Чал'шкан (Турција)

Карин Руке-Бруген (Франција)

Танван Тонтат (Франција)

Технички секретар

Ирина Аржанова

Марица Тасевска

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)

Марјана Розенфелд (руски јазик)

Биљана Иванова (англиски јазик)

Снежана Кирова (англиски јазик)

Татјана Уланска (англиски јазик)

Техничко уредување

Ирина Аржанова

Костадин Голаков

Марица Тасевска

Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет

Филолошки факултет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД

Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ

Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД

Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ

Виолета Димова, Филологический факультет при УГД

Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ

Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД

Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македония)

Даниела Коцева (Македония)

Драгана Кузмановска (Македония)

Ева Гёргиевска (Македония)

Мария Кусевска (Македония)

Силвана Симоска (Македония)

Татьяна Стояновска-Иванова (Македония)

Лариса В. Рыбачева (Россия)

Софья Заболотная (Россия)

Татьяна А. Тернова (Россия)

Татьяна Атанасоска (Австрия)

Олег Н. Фенчук (Беларусь)

Юлиа Дончева (Болгария)

Биляна Марич (Босния и Херцеговина)

Душко Певуля (Босния и Херцеговина)

Вольф Ошлис (Германия)

Волфганг Моч (Германия)

Габриелла Б. Клейн (Италия)

Ева Бартос (Польша)

Михал Ванке (Польша)

Майкл Рокланд (США)

Даниела Костадинович (Сербия)

Селена Станкович (Сербия)

Тамара Валчич-Булич (Сербия)

Ахмед Гюншен (Турция)

Неджати Демир (Турция)

Шерифе Сехер Эрол Чал'шкан (Турция)

Карин Рукэ-Брутэн (Франция)

Танван Тонтат (Франция)

Ученый секретарь

Ирина Аржанова

Марица Тасевска

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонский язык)

Марьяна Розенфельд (русский язык)

Бильяна Иванова (английский язык)

Снежана Кирова (английский язык)

Татьяна Уланска (английский язык)

Техническое редактирование

Ирина Аржанова

Костадин Голаков

Марица Тасевска

Славе Димитров

Адрес организационного комитета

Университет им. Гоце Делчева – Штип

Филологический факультет

ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македония

Воронежский государственный университет

Филологический факультет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия

Э-почта: filko.conference@gmail.com

Веб-сайт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD

Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU

Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD

Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU

Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD

Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU

Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD

Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Daniela Koceva (Macedonia)

Dragana Kuzmanovska (Macedonia)

Eva Gjorgjievska (Macedonia)

Marija Kusevska (Macedonia)

Silvana Simoska (Macedonia)

Tatjana Stojanovska-Ivanova (Macedonia)

Violeta Dimova (Macedonia)

Larisa V. Rybatcheva (Russia)

Sofya Zabolotnaya (Russia)

Tatyana A. Ternova (Russia)

Tatjana Atanasoska (Austria)

Oleg N. Fenchuk (Belarus)

Yulia Doncheva (Bulgaria)

Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)

Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)

Wolf Ochlies (Germany)

Wolfgang Motch (Germany)

Gabriella B. Klein (Italy)

Ewa Bartos (Poland)

Michal Wanke (Poland)

Danijela Kostadinovic (Serbia)

Selena Stankovic (Serbia)

Tamara Valchic-Bulic (Serbia)

Ahmed Gunshen (Turkey)

Necati Demir (Turkey)

Şerife Seher Erol Çalışkan

Karine Rouquet-Brutin (France)

That Thanh-Vân Ton (France)

Michael Rockland (USA)

Conference secretary

Irina Arzhanova

Marica Tasevska

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Maryana Rozenfeld (Russian)

Biljana Ivanova (English)

Snezana Kirova (English)

Tatjana Ulanska (English)

Technical editing

Irina Arzhanova

Kostadin Golakov

Marica Tasevska

Slave Dimitrov

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State Universiy

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Боровикова Яна – ОРГАНИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ ЛИЦ ТРЕТЬЕГО ВОЗРАСТА.....	4
2. Бубнов Александр – ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ СТУДЕНЧЕСКИХ И КУРСАНТСКИХ ГРУПП В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ В ВУЗЕ.....	12
3. Bunčić Suzana R. – KAPOR`S <i>CONFESSIONS</i> BETWEEN METAFICTION, FICTION AND AUTOBIOGRAPHY.....	17
4. Бутусова Наталия – ОБ АКТИВНЫХ МЕТОДАХ ИЗУЧЕНИЯ ПРАВА В ВУЗЕ.....	24
5. Витанова Рингачева Ана – РЕЛИКТИ НА ШАМАНИЗМОТ КАКО НИШКА НА ПОВРЗУВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКАТА И РУСКАТА ТРАДИЦИЈА.....	35
6. Власова Надежда – ЛЕКСИЧЕСКИЕ ИГРОВЫЕ УПРАЖНЕНИЯ НА ДОВУЗОВСКОМ ЭТАПЕ ИЗУЧЕНИЯ РКИ.....	42
7. Гайдар Карина – ВУЗЫ НА ПОРОГЕ НОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ: КАК СОВМЕСТИТЬ ПЛОХО СОВМЕЩАЕМОЕ, ИЛИ НУЖНЫ ЛИ ОКСЮМОРОНЫ ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ?	49
8. Гладышева Светлана – ЖУРНАЛЫ ДЛЯ ДЕТЕЙ В СОЦИОКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ РУССКОГО ЗАРУБЕЖЬЯ (1920-1940-Е ГГ.)	56
9. Голицына Т.Н., Заварзина В.А. – ЖАРГОННАЯ ЛЕКСИКА В РОССИЙСКОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ДИСКУРСЕ НОВЕЙШЕГО ПЕРИОДА.....	62
10. Грачева Жанна – ТЕМПОРАЛЬНОЕ МАРКЕМНОЕ ПРОСТРАНСТВО В РОМАНЕ В. НАБОКОВА «МАШЕНЬКА»	66
11. Гркова Марија – УСВОЈУВАЊЕТО НА <i>ИМЕНКИТЕ</i> ВО VI И ВО VII ОДДЕЛЕНИЕ ВО ШТИПСКО.....	76
12. Грујовска-Миланова Сашка – КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА НА УПОТРЕБАТА НА МОДАЛНИТЕ ГЛАГОЛИ КАКО МАРКЕРИ ЗА ЕВИДЕНЦИЈАЛНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК.....	83
13. Ѓорѓиева Димова Марија – ИНТЕРДИСКУРСИВНИОТ ТАНЦ МЕЃУ РОМАНОТ И ИСТОРИЈАТА.....	89
14. Данькова Т.Н. – ЯЗЫКОВОЕ ВОПЛОЩЕНИЕ ЛЮБВИ К РОДИНЕ В ТВОРЧЕСТВЕ Н.М. РУБЦОВА.....	96
15. Денкова Јованка – МАКЕДОНСКО-РУСКА КНИЖЕВНА ПАРАЛЕЛА (ВАНЧО НИКОЛЕСКИ–САМУИЛ МАРШАК.....	103
16. Жаров Сергей - СВОБОДА КАК ПРОБЛЕМА ОБУЧЕНИЯ В КУЛЬТУРАХ ВОСТОКА И ЗАПАД.....	110
17. Žigić Vesna, Stekić Dunja, Martać Valentina – DIFFICULTIES THAT PEOPLE WITH VISUAL IMPAIRMENT HAVE IN ACCESSIBILITY TO WEB INFORMATION BY USING THE AUDITORY ACCESS.....	112
18. Зыкова Наталья, Мазкина Ольга – ФОРМИРОВАНИЕ КОНФЛИКТОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СПОРТИВНЫХ ТРЕНЕРОВ В УСЛОВИЯХ РЕАЛИЗАЦИИ НОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ.....	122

19. Ивановска Билјана – ГОВОРНИОТ ЧИН „ОДБИВАЊЕ“ И НЕГОВА РЕАЛИЗАЦИЈА КАЈ МАКЕДОНСКИТЕ ИЗУЧУВАЧИ НА СТРАНСКИ ЈАЗИК.....	127
20. Караниколова-Чочоровска Луси – СУПТИЛНИТЕ ПРОТИВРЕЧНОСТИ ВО ЛИРИКАТА НА ПЕТАР ПЕРАДОВИЌ.....	135
21. Кашкина Марина – РАЗВИТИЕ АНАЛИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ ИСТОРИИ.....	141
22. Кибальниченко Сергей – ПРОБЛЕМА ДИАЛОГИЗМА В ТВОРЧЕСТВЕ Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО И ВЯЧ. ИВАНОВА	145
23. Kyrchanoff Maksym W. – HERITAGE OF NIKOLAI LESKOV AND CULTURAL INFLUENCES IN CONTEXTS OF RUSSIAN-AMERICAN LITERARY PARALLELS.....	151
24. Кислова Дарња – СРАВНЕНИЕ КАК СРЕДСТВО ВЫРАЖЕНИЯ СПЕЦИФИКИ ХУДОЖЕСТВЕННОГО МИРОВОСПРИЯТИЯ (НА МАТЕРИАЛЕ ТЕКСТОВ НАТАЛЬИ О’ШЕЙ)	160
25. Комаровская Елена, Жиркова Галина – КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ ПЕДАГОГОВ КАК ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА.....	166
26. Кортунова Лилия – ТЕХНОЛОГИЯ «ДЕБАТЫ» КАК ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ТИП ОБУЧЕНИЯ И СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ ОБУЧАЮЩИХСЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ	177
27. Koteva-Mojsovska Tatjana, Shehu Florina – THE INITIAL EDUCATION OF TEACHER AND ITS CONNECTION TO PRACTICE IN THE “SOCIETY OF KNOWLEDGE”.....	181
28. Коцева Весна – ЕКСПЛИЦИТНИТЕ ОБЈАСНУВАЊА КАКО НЕОПХОДНА ИЛИ НЕПОТРЕБНА КОМПОНЕНТА ВО РАМКИТЕ НА ПОУЧУВАЊЕТО ГРАМАТИКА СО ОБРАБОТКА НА ИНПУТ	187
29. Koseva Daniela, Mirascieva Snezana – EDUCATION - NEED OF CULTURE.....	195
30. Кузмановска Драгана, Кирова Снежана, Иванова Биљана – ФРАЗЕОЛОГИЗМИТЕ КАКО ВАЖНА АЛКА ВО ПРОЦЕСОТ НА УСВОЈУВАЊЕ НА СТРАНСКИОТ ЈАЗИК.....	199
31. Кузмановска Драгана, Мрмеска Викторија – МАКЕДОНСКО-ГЕРМАНСКИ ПОСЛОВИЧНИ ПАРАЛЕЛИ СО АНИМАЛИЗМИ.....	204
32. Леонтиќ Марија – ЗБОРОВНИ ГРУПИ СО ПРИСВОЕН СУФИКС ВО ТУРСКИОТ ЈАЗИК И НИВНОТО ПРЕДАВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	210
33. Лесневская Димитрина – БОЛГАРСКАЯ СЛАВИСТИКА – СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	216
34. Лумпова Лидия – ЯВЛЕНИЕ ДИАЛОГИЧНОСТИ В РОМАНЕ-ЭПОПЕЕ Л.Н. ТОЛСТОГО «ВОЙНА И МИР».....	222
35. Мартиновска Виолета – МАКЕДОНСКО-РУСКИ КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ...	229
36. Milanović Nina S. – SYNTAX-STYLISTIC FEATURES OF COMPARATIVE STRUCTURES IN THE NOVEL <i>WE, DELETED</i> BY S. VLADUŠIĆ.....	234
37. Младеноски Ранко – ОКСИМОРОНОТ ВО „НЕЖНОТО СРЦЕ НА ВАРВАРОТ“ ОД ВЕНКО АНДОНОВСКИ.....	240

38. Негриевска Надица - ЗНАЧЕЊЕТО НА ИТАЛИЈАНСКИТЕ ПРОСТИ ПРЕДЛОЗИ FRA и TRA И НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	248
39. Недосейкин Михаил – КУЛЬТУРНАЯ ПАМЯТЬ И МОТИВ «ОБРЕТЕНИЯ СЕБЯ» В РОМАНЕ М. ОНДАТЖЕ «АНГЛИЙСКИЙ ПАЦИЕНТ».....	256
40. Недялкова Наталия Дмитриевна – СОВРЕМЕННАЯ МАКЕДОНСКАЯ ПОЭЗИЯ – ОТ СИМВОЛИЗМА ДО МАГИЧЕСКОГО СВЕРХРЕАЛИЗМА.....	262
41. Ниами Емил, Голаков Костадин - СУПСТАНТИВИРАНИТЕ ПРИДАВКИ И ПРИЛОШКИ ОПРЕДЕЛБИ ВО РУСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК...	269
42. Никифоров Игорь – ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ КОНСТРУКТИВНОГО РАЗРЕШЕНИЯ МЕЖЛИЧНОСТНЫХ КОНФЛИКТОВ В ВОИНСКИХ КОЛЛЕКТИВАХ	274
43. Пляскова Елена – НАЦИОНАЛЬНАЯ СПЕЦИФИКА НЕМЕЦКИХ КОМПАРАТИВНЫХ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ.....	279
44. Позднякова О.В. – СОВРЕМЕННЫЙ РЕБЕНОК И ДЕТСКАЯ КНИГА. НОВЫЕ ВЕКТОРЫ РАЗВИТИЯ.....	286
45. Попов Сергей – ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ЛЕКСИКИ РАЗЛИЧНЫХ ЯЗЫКОВЫХ ГРУПП В ТОПОНИМИИ ВОРОНЕЖСКОЙ ОБЛАСТИ.....	292
46. Пороткова Наталья, Соловьева Ирина – ФОРМИРОВАНИЕ ТВОРЧЕСКОЙ САМОСТОЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ СТУДЕНТОВ – ПСИХОЛОГОВ.....	297
47. Прасолов Михаил – ОНТОЛОГИЧЕСКИЙ СТАТУС ЯЗЫКА И НЕУСТРАНИМОСТЬ АВТОРА: ЗАМЕЧАНИЯ К ФИЛОСОФИИ ИМЕНИ С.Н. БУЛГАКОВА	301
48. Ристова Цветанка – АНАЛИЗА НА ПРЕДНОСТИТЕ И МОЖНОСТИТЕ ОД УЧЕЊЕТО НА ДАЛЕЧИНА ВО ОБРАЗОВАНИЕТО НА ТУРИЗМОТ И ХОТЕЛИЕРСТВОТО.....	308
49. Романова Светлана – ЖАНРОВОЕ СВОЕОБРАЗИЕ ТВОРЧЕСТВА РУССКОЯЗЫЧНОГО АВТОРА БЕЛАРУСИ ЭДУАРДА СКОБЕЛЕВА (НА ПРИМЕРЕ РОМАНА «БЕГЛЕЦ»)	315
50. Сверчков Дмитрий – СОСТАВЛЯЮЩИЕ ИНДИВИДУАЛЬНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ТРАЕКТОРИИ КУРСАНТА И ИХ КОМПОНЕНТЫ.....	322
51. Shehu Florina, Koteva Mojsovska Tatjana – TEACHERS' INTERCULTURAL COMMUNICATION COMPETENCIES IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION....	328
52. Сидоров Владимир, Харьков Иван – ЦЕННОСТИ В КОНТЕКСТЕ СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ ПРЕДПОЧТЕНИЙ ИНДИВИДОВ КАК НРАВСТВЕННЫЕ И ЭСТЕТИЧЕСКИЕ ИМПЕРАТИВЫ, ВЫРАБОТАННЫЕ ЧЕЛОВЕЧЕСКОЙ КУЛЬТУРОЙ.....	336
53. Сидорова Е.В., Швецова О.А. – ПРОЕКТНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ В ШКОЛЕ И ВУЗЕ (К ВОПРОСУ О ПРОБЛЕМАХ ПРЕЕМСТВЕННОСТИ	341
54. Симонова Светлана, Белоусов Арсений – К ВОПРОСУ ОБ ЭВТАНАЗИЙНОЙ ПАРАДИГМЕ СОВРЕМЕННОЙ КУЛЬТУРЫ И ТЕНДЕНЦИЯХ ЕЕ ПРЕОДОЛЕНИЯ.....	346
55. Соколова Марија – ЈАДРОТО НА ЈАЗИЧНОТО СОЗНАНИЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	355

56. Тасевска Марица, Хаци-Николова Адријана – УСВОЈУВАЊЕ НА ВЕШТИНАТА ЗБОРУВАЊЕ ВО НАСТАВАТА ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК.....	360
57. Тодорова Марија – НЕВЕРБАЛНА КОМУНИКАЦИЈА ВО НАСТАВАТА.....	373
58. Токарева Наталња Владимировна – КАТЕГОРИЈА МЕЧТЫ В ПОЕЗИИ Д.В. ВЕНЕВИТИНОВА.....	377
59. Тужикова В.И. – ОСОБЕННОСТИ ЭТНОСТЕРЕОТИПОВ РУССКОЙ МОЛОДЕЖИ.....	382
60. Филюшкина Светлана, Борискина Жанна – АВТОР В ПУБЛИЦИСТИЧЕСКОМ ПРОИЗВЕДЕНИИ (НА МАТЕРИАЛЕ КНИГИ Г. ГРИНА «GETTING TO KNOW THE GENERAL. THE STORY OF AN INVOLVEMENT», 1984.).....	390
61. Хаци-Николова Адријана, Тасевска Марица – СТРАТЕГИИ ЗА УЧЕЊЕ СПОРЕД ОКСФОРД.....	394
62. Христова С.Н. – ФОРМЫ ОБРАЩЕНИЯ Ты / Вы И You В ЭТИКЕТНОЙ РЕЧИ РУССКИХ И АНГЛИЙСКИХ АРИСТОКРАТОВ XIX ВЕКА В АСПЕКТЕ СОЦИОЛИНГВИСТИКИ (НА МАТЕРИАЛЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ РУССКОЙ И АНГЛИЙСКОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ)	403
63. Цацков Оливер – ДУШАН БУДИМИРОВИЌ И СЕРГЕЈ МИХАЈЛОВ ОСНОВОПОЛОЖНИЦИ НА ТЕАТАРСКИОТ И МУЗИЧКИОТ ЖИВОТ ВО ШТИП ПОМЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЛНИ.....	413
64. Чарыкова Ольга – ИМПЛИЦИТНЫЕ КАТЕГОРИИ В СИСТЕМЕ РУССКОГО ЯЗЫКА.....	420
65. Шутаров Васко – МЕДИУМСКАТА ПИСМЕНОСТ И НОВИТЕ ОБРАЗОВНО-КУЛТУРНИ ПРЕДИЗВИЦИ.....	425

МАКЕДОНСКО-РУСКИ КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ

Проф. д-р Виолета Мартиновска

Педагошки факултет „Св. Климент Охридски“ Скопје

vikimmk@yahoo.com

Abstract: The Ohrid Literary School was founded in the late 9th century, with quite a diverse literary activity in it. During the nineteenth century, a part of the handwritten heritage was taken out of Macedonia by a few renowned Slavists. Some of this literary heritage is located in Russian libraries, collections, and archives. Most of these manuscripts originate from the Ohrid Literary School. In 1850, Porphyrius Uspensky discovered several Glagolitic manuscripts in the library of Saint Catherine's Monastery, such as a Sinai psalter from the 11th century (no.38), a Sinai Small Euchologion, a Glagolitic parchment manuscript dating from the 11th century. Two sheets are located in St. Petersburg (a collection of Uspensky), and one sheet is located at the Academy in St. Petersburg (Sreznevski's collection). Some Glagolitic sheets from Ohrid, dating from the X-XI century, were collected by Victor I. Grigorovich. A part of the Dobromir Gospel, produced in the 12th century, is kept in St. Petersburg. There are other manuscripts originating in Macedonia or the Ohrid Literary School, and they are located in Russia. From today's contemporary perspective, the existence of every original manuscript has a cultural dimension and belongs to the world's literary treasure. The Macedonian variant has its own characteristics: use of *yuses* for marking nasal vowel sounds; vocalization of the strong-positioned *yers*; replacement of nasals in certain positions; occurrence of fictitious *yers*; mixing up nasals with *yers*; introducing the suffix *-me* in the first person plural, present simple; errors in the cases; substitution of the infinitive with a *da* sentence, etc.

Keywords: manuscripts, Macedonia, Russia

Апстракт

Охридската книжевна школа е основана кон крајот на IX век. Во неа имало разновидна книжевна дејност. Во текот на XIX век познати слависти одземаат дел од ракописното наследство и го изнесуваат надвор од Македонија. Дел од ова книжевно наследство се наоѓа во руските библиотеки, збирки, архиви. Голем дел од овие ракописи потекнуваат од Охридската книжевна школа. Порфириј Успенски пронашол неколку глаголски ракописи во библиотеката на манастирот Света Катерина во 1850 година: синајски псалтир од XI век (бр.38), синајски требник, глаголски пергаментен ракопис од XI век. Два листа се наоѓаат во Санкт Петербург (Збирка на Успенски), еден лист во Академијата во Санкт Петербург (Збирка на Срезневски). Охридски глаголски листови од X-XI век се пронајдени од страна на Виктор И. Григорович. Дел од Добромировото евангелие од XII век се чува во Санкт Петербург. Има и други ракописи кои се по потекло од Македонија или од Охридската книжевна школа, а се наоѓаат во Русија. Од

денешен, современ аспект, постоењето на секој оригинален ракопис има културолошка димензија и припаѓа на светското книжевно богатство. Македонската варијанта има свои карактеристики: употребата на јусовите за означување на носовките, вокализација на еровите во силна позиција, замена на носовките во одредени позиции, појава на фиктивни ерови, мешање на носовките со еровите, појава на наставката –ме за прво лице множина, сегашно време, грешки во падежите, замена на инфинитивот со да реченица и др.

Клучни зборови: *ракописи, Македонија, Русија*

Вовед

Македонско-руските книжевни и културни релации се преплетуваат низ вековите зад нас. Доказ за тоа се зачуваните ракописи кои се чуваат во руските библиотеки, збирки, архиви, а потекнуваат од Македонија или имаат некаква релација со Македонија.

Мариинското евангелие потекнува од крајот на X или почетокот на XI век. Пишувано е на пергамент, со обла глаголица, има 173 листа. Има минијатури на евангелистите Марко, Лука, Јован. Ракописот го открил В. Григорович во 1845 година во скитот „Св. Дева Марија“ на Света Гора. Ракописот го добил своето име, според местотот на пронаоѓањето. По голем дел од ракописот се чува во Руската државна библиотека во Москва во збирката на Григорович, а два листа има во Австриската национална библиотека во Виена¹³⁸.

Оригинални ракописи

Синајски псалтир е глаголски ракопис од XI век. Има 209 пергаментни листови, пишувани од тројца пишувачи, со аглеста глаголица. Содржи 137 псалми од псалтирот. Последните 13 псалми недостасуваат, бидејќи се изгубени последните кватерниони од ракописот. Ракописот го пронашол архимандрит Порфириј Успенски во 1850 година во библиотеката на Синајскиот манастир Света Катерина. Во 1975 година се пронајдени уште 32 листа од ракописот и неговиот вкупен број изнесува 209 листови. Овој псалтир е мошне близок до кирилородиевскиот превод на псалтирниот текст. На л. 23 има запис од пишувачите на ракописот¹³⁹.

---

¹³⁸ Ѓ. Поп-Атанасов, Македонската глаголица, МАНУ, 2005, стр. 57-58.

¹³⁹ Исто, стр. 60-61.

Види: П. Успенскиј, Второе путешествие в Синајскиј манастир в 1850 году, С. Петербург, 1856.

В. Погорелов, Псалтири, Москва, 1901.

С. Северг'нов, Синајска' псалтир. Глаголическиј пам'тник XI в., Петроград, 1922.

Исто, Грац, 1954.

Ст. Кулџбакин†, Psalterium Sinaiticum у новом издању. Јужнословенски филолог, књ. IV, 1924.

Исто, Полугласници у Синајском Псалтиру во: Јужнословенски филолог, 5, 1925-1926, стр. 69-82.

V. Arnim, Studien zur altbulgarischen Psalterium Sinaiticum, Leipzig, 1930.

M. Altbauer, Psalterium Sinaiticum, МАНУ, Скопје, 1971.

Петр Илчев, Текстова структура на Синајски' псалтир, Изследвани' врху истори'та и диалектите на б'лгарски' език, Софи', 1979, стр. 200-205.

Исто, Синајски' псалтир и неговите писачи во: Слав'нска палеографи' и дипломатика, Софи', 1980, стр. 89-95.

Л. Маврадинова, Украсата на Синајски псалтир во: Староб'лгарска литература, 13, Софи', 1983, стр. 74-90.

Синајски евхологиј е глаголски пергаментен ракопис од XI век. Го открил архимандрит Порфириј Успенски во 1850 година. 105 листови се чуваат во синајската библиотеката на манастирот Света Катерина. Во 1975 година се откриени уште 28 листови од ракописот од страна на Јоанис Тарнадис. Уште два листа открил Моше Алтбауер во некоја од манастирските ќелии во 1979 година. Преостанатите четири листови се наоѓаат во руските ракописни збирки. Два листа се наоѓаат во Санкт Петербург, еден лист во Академијата на науките во Санкт Петербург, Збирка на Срезневски. Еден лист се наоѓа во библиотеката во Санкт Петербург, а таму го однел Н.П. Кондаков во 1881 година. Се чува во Збирката на Н. П. Кондаков. Еден лист се наоѓа во библиотеката во Одеса. Овој ракопис е комбинација од требник и служебник. Содржи молитви за разни потреби: молитви за маслосвет, болни, погреб, за голем водосвет, за воведување во монашки чин. Содржи и чин за исповед творба за која се претпоставува дека е дело на св. Климент Охридски и содржи Заповеди на св. отци, дело кое се поврзува со книжевната дејност на св. Методиј во Моравија¹⁴⁰.

Охридски глаголски листови, X-XI век, фрагмент од глаголско евангелие. Пронајдени се од страна на В. И. Григорович во Охрид и оттука во науката се познати како Охридски глаголски листови или Охридско евангелие. Два листа се наоѓаат во државната библиотека „Максим Горки“ во Одеса. Ракописот е дел од изборно евангелие, содржи текстови за вторникот и саботата од Велигденската седмица, за неделата од првата седмица по Велигден и за понеделникот од втората седмица по Велигден. Зачуван е орнаментот „С“ на л. 2.

Листовите на Ундолски потекнуваат од првата половина на X век, 2 листа, пергамент. Карактеристиките на ракописот упатуваат на поврзаност со Охридската книжевна школа. Се чува во збирката на Ундолски во Руската државна библиотека во Москва.

Добромировото евангелие е словенско кирилско четвороевангелие од почетокот на XII век. Пишувач е од двајца пишувачи. На л. 121 има запис, според кој овој ракопис го добил името. Делови од овој ракопис се чуваат во три различни библиотеки. 184 листови има во Публичната библиотека во С.Петербург, еден дел се чува во библиотеката на манастирот Св. Катерина на Синај. Два листа се наоѓаат во Националната библиотека во Париз. Првите 88 листа се загубени. Датирањето на овој споменик е различно. В. Јагиќ и В.Н.Шчепкин го датираат во последните децении на XII век. С.М. Куљбакин, В. Мошин, Б. Велчева, В. Десподова го датираат во почетокот на XII век¹⁴¹.

I.C.Tarnanidis, *The Slavonic Manuscripts Discovered in 1975 at St.Catherine's Monastery on Mount Sinai, Thessaloniki*, 1988.

F. Mareš, *Očenaš u Sinajskom psaltiru* во: *Proučavanje srednjovekovnih južnoslovenskih rukopisa*, Beograd, 1995, стр. 245-250.

¹⁴⁰Г. Поп-Атанасов, Исто, стр. 60.

Види: Ј. Ј. Срезневскиј, *Древние глаголические пам'тники сравнительно с пам'тниками кириллицы*, С. Петербург, 1866.

L. Geitler, *Euchologium. Glagolski spomenik manastira Sinai brda*, Zagreb, 1882.

Jan Frček, *Euchologium Sinaiticum*, I, II, Paris, 1933-1939.

Rajko Nahtigal, *Euchologium Sinaiticum*,. *Staroslovanski glagolski spomenik. I. del. Fotografski posnetek*, Ljubljana, 1941; II del. *Tekst s komentarijem*, Ljubljana, 1942.

Е. Гранстрем, *Описание русских и слав'нских пергамннх рукописј*, Ленинград, 1953, стр. 78.

Marija Pantelić, *O Kijevskim i Sinajskim listićima*, Slovo, 35, Zagreb, 1985, стр. 5-56.

¹⁴¹Антонин (Капустин), *Из записок синајского богомолца*, Трудх Киевској духовној академии, Киев, 1873, стр. 348-349.

Заклучок

Македонската редакција се разликува од другите редакции според своите фундаментални карактеристики: употребата на графиските знаци (јусови) за означување на носовките, вокализација на еровите во силна позиција, замена на носовките во одредени позиции и нивна деназализација, појава на фиктивни ерови, мешање на носовките со еровите, губење на епентетско л, појава на наставка -ме за прво лице множина, сегашно време, грешки во падежите, преминување од синтетизам кон аналитизам во строежот на реченицата, аналитичен начин на образување на компаративот и суперлативот, појава на постпозитивен член, замена на инфинитивот со да-реченица и др¹⁴².

Задржувањето на глаголицата е есенцијална карактеристика на Охридската книжевна школа, архаичноста на јазикот, доследноста кон кирилometодиевската традиција овозможува да се сретнат глаголски траги во ракописите од Македонија од XIV век¹⁴³. Глаголицата е првото словенско писмо на која се создадени најстарите глаголски ракописи. Постоењето на ракописите го потврдува книжевниот континуитет и отвора широки можности за проучување на развојот на јазикот. Ракописите од Охридската книжевна школа одиграле особено важна улога во развојот на словенската писменост и култура. Од современ аспект тие се светско книжевно-историско, културно, реликвирајно богатство.

Литература

Алтбауер, М (1971). *Psalterium Sinaiticum*. Скопје

Алтбауер, М. (1973). *Добромирово евангелие*. Скопје

Види: V. Jagić, *Evangelium Dobromiri.*, Wien, 1898.

Вл. Розов, Болгарские рукописи Јерусалима и Сина ' , Минало, кн.9, 1914, стр. 16-17.

Е. Гранстрем, Описание русских и слав ' нских рукописеј, Государственна ' Публична ' библиотека. Трудх отдела рукописеј, Ленинград, 1953, стр. 79.

М.Алтбауер, Добромирово евангелие, кирилски споменик од XII век, т. 1, Скопје, 1973.

Б. Велчева, Добромирово евангелие, б ' лгарски паметник от началото на XII век, Софи ' , 1975.

Б.Конески, Што дава Добромировото евангелие за историјата на македонскиот јазик, Годишен зборник на Филолошки факултет во Скопје, кн. 2, 1976, стр. 13-22.

Исто, Белешки за Добромировото евангелие, Прилози, МАНУ, 1976, стр. 5-10.

И. Добрев, Текст ' т на Добромировото евангелие и втората редакци ' на староб ' лгарските богослужбени книги, бр. 1, Б ' лгарски език, Софи ' , 1979, стр. 9-21.

К.Кувев, С ' дбата на староб ' лгарските ракописи през вековете, Софи ' , 1979, стр. 164-166.

Лил ' на Жекова, Добромировото евангелие-староб ' лгарски паметник от XII век, Вековни б ' лгарски езикови традиции, Софи ' , 1980, стр. 78-81.

Моше Алтбауер, Новооткрити слав ' нски р ' кописи на Синај, Б ' лгаристика и б ' лгаристи. Софи ' , 1981, стр. 222-225.

К. Станчев, Неизвестне и малоизвестне болгарские рукописи в Париже, Староб ' лгаристика, 5, 1981, стр. 85-91.

Вамгелија Десподова, Македонски писмени споменици во ленинградските библиотеки, Македонистика, 1983, стр. 8-10.

Г. Георгиевски, Супинот и неговата синтаксичка замена во Добромировото евангелие, Македонски јазик, 1984, стр. 357-372.

Ѓ. Поп-Атанасов, Нови листови од Добромировото евангелие, Нова Македонија, 6.Х 1984.

Р. У. Скаловска-В. Десподова, Добромирово евангелие, 2, кирилски споменик од XII век, Скопје-Прилеп, 1992.

¹⁴² Исто, стр. 170.

¹⁴³ Б.Конески, Охридската книжевна школа, Литературен збор, бр.1, Скопје, 1956, стр. 1-19; Oхridska književna škola, Slovo, br. 6-8, Zagreb, стр. 177-194.

Десподова, В. (1983).Македонските писмени споменици во ленинградските библиотеки *Makedonistika*, 8-10

Поп-Атанасов, Ѓ. (1984).Нови листови од Добромировото евангелие. *Нова Македонија*, 6.Х

Мартиновска, В. (2010).*Палеографски албум*. Скопје

Угринова-Скаловска,Р & Десподова, В. (1992). *Добромирово евангелие*.Скопје-Прилеп